

Productivitat i malbaratament

ANTON GASOL

DOCTOR EN ECONOMIA

La situació econòmica de la Unió Europea està produint un enorme desconcert que, més enllà dels receptoris que produeixen alguns organismes internacionals, està costant molt esforç superar. En els moments de màxima recuperació econòmica no s'ha aconseguit reduir l'atur per sota dels tretze milions d'aturats a Europa, ni dels vint-i-quatre milions a l'àrea de l'OCDE, amb l'agreujant que quan reapareix la recessió l'atur es torna a disparar, la qual cosa és il·lustrativa del fracàs del model de societat a què aspirem. Malgrat les reformes laborals i les evidents contencions salarials que han reduït significativament els costos laborals unitaris reals (CLUR), els problemes no s'estan resolent.

Hi ha una presència permanent de recursos ociosos als països desenvolupats i, particularment, a Europa, cosa que comporta un estancament del creixement. Economistes com Paul Krugman i organismes com l'OCDE estableixen com la causa fonamental d'aquesta caiguda de les expectatives un fet fonamental: l'alentiment del creixement de la productivitat. "Les causes del creixement insuficient de la productivitat són profundes i no es coneixen bé, i les causes de la creixent desigualtat i pobresa encara menys" (*Vendiendo prosperidad*, de Paul Krugman, editorial Ariel, publicat per primera vegada el 1994).

En aquest sentit, l'OCDE, conjuntament amb el National Bureau of Economic Research, va celebrar una conferència els dies 25 i 26 de setembre per explorar què es pot fer per estimular el creixement de la productivitat a llarg termini com la peça clau del creixement econòmic.

CONSUM I PRODUCCIÓ DE MASSES

El període en què el creixement econòmic anava associat al creixement de la productivitat era aquell en què es conjugava una producció de masses amb un consum de masses i en el qual creixien, per tant, conjuntament la formació bruta de capital fix (FBCF), el PIB, els salaris reals, el consum públic i privat i la rendibilitat del capital.

Què podem observar en el comportament d'aquest conjunt de variables que ens permeti entreveure aquesta caiguda posterior que s'ha produït en totes i quines són les

L'actual capacitat de producció de la Unió Europea no pot ser absorbida pel mercat, la qual cosa frena el creixement econòmic de la regió

CHRIS RATCLIFFE / BLOOMBERG

seves conseqüències? Les xifres delaten un procés que es diferencia del comportament de la resta de les variables i que és el de l'evolució de la productivitat del capital (PC), que des de fa dècades ho fa en taxes negatives o a taxes molt modestes. I és que un sistema econòmic i financer amb un gran component oligopolístic per situar-se als mercats mundials crea més capacitats de producció de les que la demanda pot absorbir. A tots els països fonamentals apareixen clares les taxes d'infrutilització de la capacitat productiva, de la qual cosa se'n deriva l'evolució a taxes negatives o molt baixes de la productivitat del capital (PC), que es van ge-

“**El cercle virtuós del creixement que es basava en el binomi producció i consum de masses comença a trobar els seus límits**”

nerar en les fases d'expansió econòmica.

Això té dues conseqüències significatives. D'una banda assistim, com a conseqüència de les capacitats no utilitzades, a un creixement del cost de la unitat produïda, ja que els costos fixos recauen sobre una menor producció, la qual cosa es tradueix en una alça dels preus i/o en una caiguda de la taxa de guany. I d'altra banda, la infrutilització de la capacitat productiva es tradueix en un alentiment del creixement del valor afegit brut (VAB), que és el numerador de la relació VAB/estoc de capital, que determina la productivitat del capital.

Les dues qüestions desenvolupen una cadena causal que posa de manifest el problema fonamental a què s'enfronten les economies occidentals i, particularment, la Unió Europea, que és una capacitat de producció que no pot ser absorbida pel mercat, que impedeix posar en relleu els capitals invertits en tota la seva dimensió i frena, per tant, el creixement. Comencen a aparèixer saturacions a molts mercats de consum –esgotament de la norma de consum–. El cercle virtuós del creixement que es

basava en el binomi producció de masses-consum de masses comença a trobar els seus límits quan els mercats de molts productes comencen a ser mercats de substitució. En aquests moments només productes com la tauleta, en l'electrònica de consum, són un mercat primari, per la qual cosa la demanda es debilita també per aquest flanc. La demanda global (consum+inversió) experimenta un alentiment en el seu creixement que aguditza l'excés d'oferta originat per la cursa d'inversions dels grups oligopòlics mundialitzats, que detectada en origen porta a la infrutilització de la capacitat instal·lada.

La cadena causal queda així

“**Per posar fi a l'actual model productivista són necessàries unes noves pautes d'austeritat individual i col·lectiva**”

tancada, i les seves conseqüències obliguen a un replantejament del tipus de creixement econòmic que s'ha estat produint en les últimes dècades que, en última instància, estaria desenvolupant permanentment una oferta excedentària que perjudica el creixement econòmic i la capacitat per crear ocupació.

Un nou mode de vida i un nou model de creixement a la Unió Europea i als països de l'OCDE pot contenir la clau per sortir del laberint. Unes noves pautes d'austeritat individual i col·lectiva són absolutament necessàries per facilitar el canvi de l'actual model productivista a un altre que sigui compatible amb aquelles transformacions que són imprescindibles a la resta del món.

La Unió Europea pot ser la palanca capaç d'iniciar el gir en aquesta direcció, perquè si es desenvolupa políticament es convertiria en una massa crítica el poder de la qual és susceptible de mantenir un pugna amb els agents mundials, la gestió dels quals ha conduït el món a aquesta situació en la qual la pobresa s'estén al sud del planeta, mentre que l'atur i la marginació afecten proporcions creixents de països.